

בעזהש"ת

והמשכילים יזרחו קוהר הרקיע

גליון שבעי

והמשכילים יזרחו

שיעורים בספר הזוהר
— על התורה והמועדים —
ע"י הרב יצחק לאווי שליט"א

פרשת נח תשפ"ב

השיעור לשמיני עצרת הוקדש על ידי ידידי
הרה"ח ר' נפתלי משה שניצלער שליט"א
לעילוי נשמת אליהו בן יושע דוד
יזכה לשמחת החג ולעלות לרגל ליראות פני השכינה

השיעור לפרשת נח הוקדש על ידי

יוצא לאור על ידי מכון אור השכל

Or Hasechel Inc.

1800 New Central Ave.

Lakewood, NJ, 08701

לשמיעת וצפיה בשיעורים, וכן לשאר שיעורים וכתבים, ולהרשמה לקבלת ערכונים
שבועיים באימייל

yitzchoklowy.com

קביעין כן תהוון בהנהו חבורתא

ואלה יעמדו על הברכה המשתתפים הקבועים
לפחות בסכום ח"י מדי חודש בחודשו

ר' משה אליעזר
ליבערמאן שליט"א

ר' יוסף דוד אלבום
שליט"א

ר' משה זילבערשטיין
שליט"א

ר' יואל ווערצבערגער
שליט"א

ר' משה יואל קאהן
שליט"א

ר' שמעון ברנדסדורפר
שליט"א

מרת רחל סלם
תליט"א

ר' זאב שטיינמעץ
שליט"א

ר' חיים הלברשטם
שליט"א

ר' יידל ניווירטה
שליט"א

ר' מרדכי געץ
שליט"א

ר' נחום האלפערט
שליט"א

ר' יעקב פרידמן
שליט"א

ר' מרדכי רעטעק
שליט"א

ר' יעקב יהודה לעוו
שליט"א

ר' יגאל הרמלין
שליט"א

להצטרפות –

<https://yitzchoklowy.com/weekly-zohar-partner/>

תוכן

יהי שם ה' מברך

ה פרק א - תחילתו קשה וסופו רך
 ה 'מברך' - מ"ב קשה ואח"כ רך.
 ו יום ראש השנה מ"ב שבו נברא העולם בדין ואח"כ רך.
 ו כל התחלות קשות וסופם רכות.

ז פרק ב - ההבדל בין דין העליון לדין התחתון
 ז הדין העליון תחילתו וסופו קשה ואינו מסתלק עד שמכלה את הכל.
 ז הדין התחתון תחילתו קשה ומתחלש והולך כנקבה
 ח בזמן המבול נתעורר דין העליון ולכן לא נשאר אלא התיבה.
 ח ואם לאו שהביא הקב"ה רחמיו היה העולם נאבד.
 ט לכן אין הדין העליון שורה בעולם שאינו יכול לסבול.

מקורות ומפרשים

י פרק א - סדר ימי ראש השנה עד שמיני עצרת
 י פרק ב - סוד המבול

תיבת נח המגינה מן הדין

יב מי המבול הם הדין והתיבה מצוות החודש השביעי
 יב בראשית ברכה בראשית נח
 יד אשרי יודעי התשובה לדין העולם
 טו הדין במלכות ולא בגבורה
 טז כעס הנוקבא שתחת הזמן
 יח באין מליץ יושר
 יט אש השכינה סובלת אש הגבורה

יהי שם ה' מברך

זוהר תצוה חלק ב קפו, א

אור יקר תצוה סימן ג, עמ' קעג – קעו

הסולם תצוה מאמר יהי שם ה' מברך, אות קמ"א – קמ"ג

מאמר זה הוא סגירת דרושי הסבא, כשם שפתח בפסוק שאין בו יחס ישיר לחודש תשרי ובמדבר אשר ראית כך סגר בפסוק כללי אשר בו ברכת ה', כסיום התורה ביום העצרת וזאת הברכה. ודרשו על כלל הסדר שביאר כאן מן הדין הקשה אל רכות השמחה. וזוה המשיך לבאר את ההבדל בין הדין העליון אשר בו עסק בתחילת דבריו אל הדין התחתון שהוא השופט בפועל את העולם, כי כדין התחתון בלבד ייתכן מהלך זה של המתקה ורכות. והדין העליון הוא ששרה בימי המבול ולכן כלה כל העולם זולת נח שנותר ממנה בדרך עליונה.

פרק א - תחילתו קשה וסופו רך

א.

'מברך' - מ"ב קשה ואח"כ רך.

כתיב (תהלים קיג, ב. איוב א, כא) 'יהי שם יי' מברך. מאי מברך?

כלא ידעי (פירושו לפי הפשט פשוט. משום מה ציינו כל המפרשים לפסוק באיוב א, כא ולא לפסוק בהלל. ועניינו שם ידוע שהוא צידוק הדין וכן למדו ממנו בברכות ס, ב שיש לברך על הרעה, והוא מתאים לדרוש שבכאן העוסק בסדרי הדין והמתקתו לבסוף ככתוב וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו. וסודו ביארו בזוהר ויחי רלב, ב – רלג, א יהי הוא המשכה ממקור הסתום ועד שמש ומבואו), אבל רוא חדא ידע חד מחברנא במדברא אחזיאו ליה בחלמא, ורבי יצחק כפתורא שמיה.

מאי מברך? שירותא קשה וסיפיה רך. מ"ב – קשה, דינא איהו ודאי (סוד שם מ"ב הוא בגבורה כמ"ש בתפלת היחוד לרבי נחוניא בן הקנה, נדפס בספר לשם שבו ואחלמה תחילת חלק הקדמות ושערים, והוזכר בפרדס רמונים שער כ"א פרק י"ג. ועי' באור יקר כאן עוד ביאור לזה), לבתר רך.

ב.

יום ראש השנה מ"ב שבו נברא העולם בדין ואח"כ רך.

כגוונא דא, יומא דראש השנה מ"ב, דהא במ"ב, וברזא דמ"ב אתוון, אתברי עלמא (שם של מ"ב אותיות הנזכר בקידושין ע, א הוא סוד מעשה בראשית והוא יוצא ממ"ב אותיות של פסוק בראשית ושלאחריו כמ"ש ר"ת בתוספות חגיגה יא, ב ד"ה אין דורשין. וכן נזכר בזהר בראשית טו, ב. ומסורת בשם רב האי גאון שהוא מ"ב אותיות הנודעים בראשי תיבות התפלה אנא בכח וכו' עי' אוצר הגאונים חגיגה חלק התשובות עמ' 32, ובשו"ת הרשב"א חלק א סימן ר"כ. ואופן יציאת השם מפסוקי בראשית נזכר ברבינו בחיי בראשית א, ב. ובשלימות בספר הקנה דף פח ובספר הפליאה עמ' רכג ומובא בפרדס רמונים שער פרטי השמות שער כ"א פרק י"ג. וראה המלוקט באריכות בספר דברי יעקב בשמות הקודש שער ב'.

ובראש השנה נברא העולם והוא סיבת דינו, ראה המצויין במקורות למעמי מידת הדין בחודש השביעי. ואע"פ שלמעלה אמר שמעם הדין הוא השביעי, כאן כל דרושו מוסב על כך שמקום הדין הוא למטה במלכות ולכן סופו רך.).

ועל דא אתברי בדינא (כמ"ש מדרש אגדה בראשית א, א ומובא ברש"י שם: "שבתחילה עלה במחשבה לברואו במידת הדין; ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מידת רחמים ושיתפה למידת הדין"), **לבתר רך.**

ג.

כל התחלות קשות וסופם רכות.

ועל דא תנינן (מכילתא דר' ישמעאל יתרו בחודש ב ומובא ברש"י יתרו יט, ה "ועתה – אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות") **כל שירותין קשין, וסופא דלהון רכין** (וסדר זה מצינו עוד בבראשית רבה סו, ד. ומובא ברש"י בראשית כז, כ"ט: "צדיקים תחילתם יסורים וסופם שלווה, הרשעים תחילתם שלווה וסופם יסורים" ובוזהר בראשית יז, ב: "ודא איהו אורחתון דצדיקיא, שירותא דלהון בקשיו וסופא דלהון בניחא". ושם מקשרו עוד לסדר מחלוקת לשם שמים שסופה להתקיים, שהוא העוסקים בתורה שנעשים שונאים זה לזה ואינם זרים משם עד שנעשים אוהבים, כמ"ש קידושין ל, ב.).

ביומא דראש השנה קשה, ביומא דעצרת רך וחדוא (וכ"כ בזהר וישלח קעד, ב: "תא חזי כל שירותא תקף ולבתר נייחא, בראש השנה שירותא תקף וכל עלמא אתדן כל חד וחד

לפום עובדיו ולבתר נייחא סליחה וכפורי בגין דשירותא איהו משמאלא ועל דא תקיפין ולבתר אתער ימינא ועל דא הוי נייחא" וראה הקשר הדברים שם).

פרק ב - ההבדל בין דין העליון לדין התחתון

א.

הדין העליון תחילתו וסופו קשה ואינו מסתלק עד שמכלה את הכל.

תא חזי: מה בין דינא עלאה להאי דינא?

דינא עלאה שירותא וסופא קשה, ולית מאן דיקום ביה, וכל מה דאזיל אתתקף.

ובאתר דשארי לא סליק מניה עד דאכיל ושצי כלא ולא אשתאר כלום.

ב.

הדין התחתון תחילתו קשה ומתחלש והולך כנקבה

אבל דינא אחרא לתתא, שירותא קשה, וכל מאן דאזיל אתחלש עד דנהיר אנפין, כגוונא דנוקבא דחלש חילהא (נקבה נחשבת שהיא מתעייפת מהר, כלשון חכמים 'תשש כוחו כנקבה', לדוגמא ברכות לב, ב. משמע שמדבר על דין התחתון של השכינה בחינת נוקבא דחלש חילהא והנגידו לדין העליון שאינו כן.

המפרשים הקשו מספרא דצניעותא פרק ג', קעה, א "דינין דכבורא תקיפין ברישא בסופא נייחין, דנוקבא באיפכא", ומאמר זה נתפרש באדרא רבה קמב, ב "ותאנא בצניעותא דספרא דכל דינין דמשכתחין מדכורא תקיפין ברישא ונייחין בסופא וכל דינין דמשכתחין מנוקבא נייחין ברישא ותקיפין בסופא, ואלמלא דאתעבידו כחדא לא יכלין עלמא למסבל, עד דעתיק דעתיקי סתימא דכלא פריש דא מן דא וחבר לון לאתבסמא כחדא". וזה נראה להיפך מן האמור כאן שדווקא דין הנקבה נחלש והולך. עיי' אור יקר כאן ובשער מאמרי רשב"י כאן ובשער הכוונות ר"ה דרוש א'.

אך לכשתדייק תראה שאין ההנגדה כאן בין דיני הנוק' לדיני הדכר אלא בין דין העליון לדין התחתון, שהם ערכים שונים. ולא אמר כאן שהדין העליון תחילתו רך וסופו קשה שיהיה היפך האמור שם אלא אמר שהדין העליון תחילתו וסופו קשה שאינו נחלש. ואילו התחתון נחלש כנקבה. ולא אמר

שהטעם לפי שהוא דינין דנוקבא אלא דימה את החלשת הדין בהמשך הזמן לתשות כח הנקבה התחתונה).

2

בזמן המבול נתעורר דין העליון ולכן לא נשאר אלא התיבה.

אימתי אתער דינא דלעילא למשרי על עלמא? ביומא דטופנא.

ועל דא לא אשתאר כלום בעלמא בר ההוא תיבה, דאיהי כגוונא עלאה דסביל לההוא תוקפא (כמ"ש למעלה מאמר החדש הזה לכם פרק ג אות ד שאין מי שסוכל אש הגבורה אלא אש המלכות, ונראה כאן שהתיבה היא המלכות הסובלת דין הגבורה אבל אין זה מדויק בלשון כגוונא עילאה שעליון בכל דרוש זה היא הבינה).

7

ואם לאו שהביא הקב"ה רחמיו היה העולם נאבד.

וְאִי לֹא דַאשְׁתַּכַּח זִמְיָן קֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא רַחֲמֵי עַל עַלְמָא כֻּל עַלְמָא יִתְאַבֵּיד, דְּכֹתִיב (תְּהִלִּים כֵּט, י) יי' לִמְבוּל יֵשֵׁב (כְּלוּמַר אַחֲרֵי הַמְּבֹוּל הַזֶּה רַחֲמֵי שֵׁם הוּיָהּ עַל הָעוֹלָם שְׁלֵא יֵאבֵד, וְכַמּוּ"שׁ בְּזוּהַר בְּרֵאשִׁית נו, ב' וְלִבְחַר אֲתִיב לִיָּה לְעַלְמָא כְּדַקְדְּמִיתָא וְלֹא אֲתַחֲרִיב מִכְּלָא דְּהָא בְּרַחֲמֵי אִשְׁנָה עֲלֵיהּ דְּכֹתִיב יי' לִמְבוּל יֵשֵׁב וְלֹא כֹתִיב אֱלֹהִים).

ובואפן אדר ביאר סוד פסקו זה לא על רחמי סוף המבול אלא על דין המבול עצמו, ומצמרף לאמור כנאן על עומק דין המבול, בפרשת נח סד, כ: "כד ממו בי חקל יתיבו אמר ההוא בר נש מאי שנה דכתיב (בראשית י"ט) וי' המטיר על סדום ועל עמורה וגו', ומאי שנה בטופא דכתיב אלהים אלהים בכל אתר ולא כתיב וי'".

אלא תנינן בכל אתר דכתיב וי' הוא ובית דינו, אלהים סתם דינא בלחודיו. אלא בסדום אתעביד דינא ולא לשיצאה עלמא ובנין כך אתערב איהו בהדי דינא. אבל בטופאנא כל עלמא שצי וכל אינון דאשחקו בעלמא. ואי תימא נח ודעמיה אשתיוכו, הא סתים מעינא הוה דלא אתחזי.

ועל דא כל מה דאשתכח בעלמא שצי' ליה, ועל דא וי' באתגליא ולא שצי' בלא, אלהים בעי סתימו ובעי לאסתמרא דהא בלא שצי', ועל דא אלהים בלחודי הוי.

וְהָיָה דָּא (תְּהִלִּים כ"ט) "י" לְמַבּוּל יֵשֵׁב, מִהוּ יֵשֵׁב אֶלְמָלָא קִרָּא כְּתִיב לֹא יִכְלִינוּ לְמִימְרָא, יֵשֵׁב בְּלִחְדוּדֵי

דלא אתיא עם דינא, כתיב הכא ישב וכתוב התם (ויקרא י"ג) בדר ישב בלחודיו.

ובגין דנח הוה סתים מעינא לכתר כד אתעביד דינא ושצי עלמא ונח רוגזיה מה כתיב ויזכור אלהים את נח וגו', דהא כד שצי עלמא לא אדכר דסתים מעינא הוה ורוא אוליפנא קודשא בריך הוא סתים וגליא, גליא הוא בי דינא דלתתא, סתים הוא אתר דכל ברכאן נפקי מתמן ובגין כך כל מלוי דבר נש דאינון בסתימו ברכאן שריין עלוי וכל דאינון באתגליא ההוא אתר דבי דינא שריאן עלוי בגין דאיהו אתר באתגלי וההוא דאקרי רע עין שלים עליה וכלא הוא ברוא עלאה כנוונא דלעילא".

הרי למדנו פירושו ה' למבול ישב שהויה שהוא הרחמים ישב לבדו והדין שבא במבול היה דין ללא רחמים כלל, כסדר הדין העליון. וכאן משמע שסוד התיבה הוא עולם הנסתר שהוא הבינה ולכן לא חל הדין על נח שנסתר מעיני הדין בבינה, שכאשר הדין העליון שורה יש להסתתר לפי שאינו מרחם על כל הנגלה בעולם).

ה.

לכן אין הדין העליון שורה בעולם שאינו יכול לסבול.

ועל דא לא שריא דינא דלעילא על עלמא (והיינו שנשבע ה' שלא יביא עוד מבול לשחת כל בשר כמ"ש בראשית ח, כא וכמדרש חכמים וזבים קמו, א על המשך הפסוק "וישב ה' מלך לעולם, כבר נשבע ה' שאינו מביא מבול לעולם". ובזוהר נח ע, ב: "ואמר ר' חזקיה לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, מאי הוא, א"ר ייסא הכי שמענא מרבי שמעון דאמר כל זמנא דאשא דלעילא אוסיף לתקפא תננא דאיהו דינא דלתתא אתקיף רוגזא ושצי כלא, בגין דכד נפיק אשא לית ליה פסק עד דישתלים דינא וכד דינא דלתתא לא אוסיף לאתתקפא בדינא דלעילא עביד דינא ופסיק ולא ישתלם דינא לשיצאה, ובגין כך כתיב לא אוסיף למיהב תוספת לאתתקפא דינא דלתתא", ולא יכיל עלמא למסבל ליה אפילו רגעא חדא (שמות לג, ה: "דגע אחד אעלה בקרבך וכליתך").

מקורות ומפרשים

פרק א - סדר ימי ראש השנה עד שמיני עצרת

- [מקורות שדורשים בפירוש את המשך נחל דיצחק ואז שמיני עצרת.
הימים מר"ה ועד שמע"צ]
- ה. זוהר ויחי רכ, א – הדין מראש השנה ועד
א. זוהר פנחס ריד, ב – סידורא דהני יומי. שמיני עצרת.
- ב. זוהר תצוה קפז, א – מברך תחילתו רך [סדר מרוכז סביב השעיר לעזאזל]
וסופו קשה.
- ג. זוהר וישלח קעד, א – שירותא קשה אתערותא קדמאה איהו" עד סד, ב "עצרת
ובסוף גי'חא. תהיה לכם".
- ד. זוהר צו לב, א – תחילת הדין בראש ז. זוהר פנחס רנח
השנה דיצחק וסופו בהושענה רבה ערבי

פרק ב - סוד המבול

- דין המבול ודין ראש השנה כו, א "רבי חזקיה אמר" עד כו, א "תא חזי
כל בר נש". והוא גם בהשמטות הזוהר כרך
א' סימן י', רנח, א.
- ג. בראש השנה מתעורר דין השכינה
כלכד והיא רכה לבסוף, ובמבול התעורר
דין העליון (הגבורה) ולכן כלה הכל שאין
העולם יכול לעמוד בדין זה אפילו רגע. –
זוהר נח סג, ב "עד דהוי אזלי" עד סד, ב
"רבי אלעזר הוה יתיב". זוהר תצוה קפז, א.
- ב. זכות ישראל שיש להם עצת השופר
והשעיר להניצל מן המקמרג שהוא קין כל
בשר, משא"כ בזמן המבול. – זוהר חדש נח

סוד ותנת תתיבה בחדש כשביעי
וגו'

זוהר

ד. המים הלך וחסור כאשר השכינה שורה בו ו' שעולה בהם לאהיה. – רעיא מהימנא פקודא לשבות בשנה השביעית בחר קח, ב. ה. כנסת ישראל מתחברת בשביעית על עשר. – השמטות הזוהר סימן כ"ה, כך א רסא, א. (נראה רע"מ).

תיקוני זוהר

ו. בנצח נחה התיבה בנה צדיק המים הזידונים החסרים עד שמתגלה י' דמילה. – תיקון י"ג כ"ט, א.

ז. היבשה נעשית השביעי שהוא צדיק והוא מתחבר בארץ בחודש השביעי שהוא יד שמאל וניצולים מדין מים זידונים על ידי המצוות ונכתבים לחיים. – תיקון כ"א נד, א – נד, ב. (מעתיק ומרחיב דרוש רע"מ פנחס רנו, א על שבעה שבעה).

ח. בזמן שעתיק יומין יתיב על כורסא למחול עונות נחה התיבה בטורי הארורים לעשות בהם דין. – תיקוני זוהר חדש כך ב פו, ב.

א. סיפורי התורה יש בהם סודות גם כשעוסקים בפרטים שאינם נראים חשובים, דמה לנו איפה נחה התיבה. בחודש השביעי דן העולם והרי אדרט הם בעלי הדין וישראל תוקעים בשופר ומהפכים לרחמים ועו"נ אשרי העם יודעי תרועה. – זוהר בהעלותך קמט, א "פתח רבי אלעזר ואמר" עד קמט, ה אולו כל ההוא יומא.

ב. בכל הימים מר"ה האם הולכת עם בניה לשמור עליהם מן המקטרג עד ששורה איתם בי"ז לחודש שהוא שלישי לחג. – זוהר פנחס רנח, ב "רבי אבא פתח ותנח התיבה" עד סוף הפרשה רנמ, ב.

רעיא מהימנא

ג. המים הזידונים הולכים וחסרים בפרי החג ושכינה שורה על ישראל בתשובה סוכה אתרוג וקוב"ה כלולב, ותיבת נח מגין כסוכה לכל הח"י העושה מצוות הרמוזים בח"י. – רעיא מהימנא פנחס רנו, א "פתח בוצינא קדישא ואמר בחבורא קדמאה" עד רנו, ב "זכיום השמיני עצרת".

תיבת נח המגינה מן הדין

מי המבול הם הדין והתיבה מצוות החודש השביעי

השניה המלווה אותנו בתחילת חודש מרחשון הוא פרשת נח, ובפרשה זו נפגשים אנחנו עם מי נח.

בראשית ברכה בראשית נח

א.

דרושו האחרון של הסבא נגע עד פרשת נח. שכן הוא הפרשה שאנחנו נפגשים איתו כאשר יוצאים אנחנו מן החודש השביעי. למדנו את שורש הדין מן מעשה בראשית שהוא מ"ב של מבר"ך, וכי סופו של דין זה הוא שיתוף מידת הרחמים איתו שהוא ר"ך של מבורך. ובכך נהיה פרשת בראשית הנקרא סמוך לסיום התורה בשמיני עצרת לתחילת הדין ההווה בראש השנה עד שהוא עצמו מתרכך ושמחים עם סיום התורה בשמיני עצרת ברכות וחדוה. עד כאן הוא מהלך אחד של הגעת הדין שבהתחלה אל סיומו. שהוא המשתרש אל התחלת התורה מבראשית בשנה שעברה שהוא גם התחלת הדין בראש השנה, ועד סיומו בשמיני עצרת רך וחדוה, שהוא גם סיום התורה שהותחלה. אך הלא עוד התחלנו כאן את התורה. והפרשה

ב.

ובוודאי מנקודת המבט העליונה שאינו תחת הזמן אין כאן סיום. הרי הסבא מתכוון לחזור אל מקומו ואל ארצו, שהוא עיקר עניינו. כאילו כל חודש תשרי לא היה אלא יציאתו ממקומו לטעמים שונים 'הנה הויה יוצא ממקומו', וכעת הוא חוזר שוב למקומו במדבר. וכאן במדבר הוא סוד ההמשך הארוך והרחב שאיננו נקטע על ידי ימי המועדים וזמנים אחרים הקוטעים אותו. כי כל מבט המועדים ומצוות הזמניות כקוטעים את הסדר אינו אלא לנמצאים תחת הזמן, והיינו תחת שליטת המלכות שבה הזמן, ובה בהכרח האור מתחלש והולך כאשר נלמד עוד. אך לנמצאים בסוד עולם הבא שהוא יום שכולו ארוך שאינו תחת הזמן, אין הזמנים עצמם משמשים כמו נקודות במות בארץ אלא כמו חלונות רקיע וארובות

התעוררות הראשונה של ראש השנה שבו אלהים נצב בעדת אל לשפוט ובו יבוא גם השטן בתוכם. ונצטווה נח לבנות תיבה והקמותי את בריתי אתך. זה וודאי העצות שניתנו לנו לתקוע בחודש שופר ולצום בכיפור ולחזור בתשובה ולשבת בצל סוכה, אשר הם מגינים עלינו מן המים הזידונים העולים לשטוף אותנו בשטף הדין. ויזכור אלהים את נח זה וודאי הוא הזכירה לטובה כאשר מזכירים אנחנו פסוק זה בזכרונות של ראש השנה ומתפללים וגם את נח באהבה זכרת על כן זכרנו בא לפניך היום. ובו הקמת הברית המצילה אותנו מן הקטרוג והתיבה הנחה על הארץ בסוף הכל במנוחת ורכות שמיני עצרת.

ה.

אם זכרנו של נח בא לפניך, מכל מקום נחרב העולם במבול. ואם נח ניצל על ידי טכסיס התיבה, ניכר שאין זה הצלה שלימה ואין אלה רחמים שלימים, הרי לקחה מידת הדין את מלוא חלקה והצדיק בלבדו ניצל בקושי. לעומת זאת אין העולם נחרב לנו בכל התעוררות הדין בחודש השביעי. מתרגשת עלינו הדרישה לעמוד על המחקר מהו המלמד אותנו ההבדל הזה בין המבול של נח שבו נחרב העולם, ואע"פ שנמצא בו הצלה לצדיק וודאי אין זה הרגעת הדין

שמים, שהם מאפשרים לגעת אל מה שלמעלה מן הזמן. והתורה היא חיי עולם ולא חיי שעה ואינה מתחלפת בהתחלפות הזמנים, הרי נלמד את תורת פרשת נח מאותו הנקודה שבה אנחנו עוסקים בתורת חודש השביעי.

ג.

כל פרשה ופרשה בכללה ובפרטה הוא מבט שלם על העולם כולו. כמו שכל פרט ממועדי החודש השביעי בפרטו וכלל החודש בכללו הוא מבט שלם על העולם. אשר בתשרי נברא העולם כלומר ציור תמונת חודש תשרי הוא תמונה אחת של בריאת העולם וכלל עניינו עד היום האחרון. ובכך יש להתבונן בכל פרשיות ספר בראשית. גם פרשת נח הוא מבט שלם על העולם כולו. והוא פירוש נוסף על אותו העולם של חודש תשרי. ובו יש להתעמק ולדעת במה הוא שווה אל מעשינו אז ובמה הוא משתנה.

ד.

ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני והנני משחיתם את הארץ. פסוק זה וודאי אינו אלא אותו התעוררות הדין בגבורת אלהים ובהתעוררות המקטרג הנקרא קץ כל בשר, שהוא מחפש כליון הכל תמיד. והוא כי יצר לב האדם רע מנעוריו. והוא

ז.

אין אנחנו רוקדים אשרינו על כי יודעים אנחנו את הכרח חובתנו בעולמנו. כאשר יש טועים לקרוא בספרי מוסר האומרים עיקר הכל שידע האדם שיש לו חובה בעולם ויתעורר ולא יתעלם. ושמחים כי ניתנה לנו תורה והרי אנחנו ערים ומכירים את חובתנו. אך הלא דבר זה דין הוא ולא רחמים ואושר. ומה יש לרקוד על כך. וכקושיה שהבאנו בשיעור הקודם לשמחה מה זו עושה. והלא זה שיש לאדם חובה בעולמו הוא הצעקה העומדת על כל החיים מששת ימי בראשית, והוא מתבטא לכל אחד כפי דרכו, אך לא לזה שמחים אנחנו בתורה שערים אנחנו לחובתנו. אדרבה זהו הדבר הגורם לכל נברא פחד ורעדה כיצד יצא ידי חובתו ומי יודע מהו חובתו ומה לשמוח בכל זה.

ח.

דין זה שהוא התביעה השורשית העומדת על כל החיים הוא בעצמו שורש דין המבול. ואותם אנשים הגיבורים אנשי השם אשר נשטפו במבול לא קטני דעת היו אלא התורה העידה עליהם שגדולים היו. והיו בני אדם שנבראו בצלם והבינו את המצב האנושי וכיצד הוא עומד בפני תביעה בלתי אפשרית כי לא יצדק בפניך כל חי הן בקדושי לא יאמין ובמלאכיו ישים

עצמו. המבוטא בסגנון שלא הציל נח את דורו. אך האמת הוא שאף את עצמו לא הציל נח שהרי הסתתר בתיבה. ואם יש בתיבה איזה רמז והתנוצצות של דרך תיקון לכעס הנשפך על כל העולם במבול, מכל מקום יותר ניכר בפרשת המבול גבורת המים מאשר צדקת נח.

אשרי יודעי התשובה לדין העולם

ו.

אתה מושל בגאות הים וגו' אתה דכאת כחלל רהב וגו' לך שמים אף לך ארץ וגו' לך זרוע עם גבורה וגו' צדק ומשפט מכון כסאך וגו'. אשרי אשרי העם יודעי תרועה. כאשר גאות הים שהם המים הזידונים ורהב שרו של ים גוברים ומתעוררים, ואף הקב"ה בעצמו מייסד כסאו על הצדק והמשפט, מאושרים הם העם היודעי תרועה והיודעים להלך באור פניו. אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו. בזמנו של נח לא היו יודעי תרועה והיו הצדיקים בורחים בתיבה. ואילו אנחנו יודעי תרועה, יודעי להלך באור פניו בשופר סוכה לולב תשובה כיפור, וכך מתיישב העולם על נכונו.

שבשבילו בא לעולם אלא המצוות הם אמצעי לשכחת השאלה על מה באת לעולם ובוודאי לא לזה ניתנה תורה. ואם עלינו לחפש ולחקור היטב כיצד ובמה התורה עונה לכך וכיצד התשובה מובנת מבלי לדלג על השאלה. וגם מסיבה זו אין אנחנו יכולים להתחיל את התורה מן החודש הזה לכם שבו תחילת הגילוי והחידוש הנקרא על שמו ובו עיקר השמחה הגלויה כי מבלי השאלה האוניברסלית של ראש השנה גם המצה של פסח אין לה טעם.

תהלה שמים לא זכו בעיניו. ואותו הדין העצום והתביעה האינסופית הוא ממש טביעת כל החי במבול המים הגוברים עליהם עד שנשחנקו כל בשר ממנו. וודאי לא לידיעת דין זה מכוונים אנחנו בשמחת תורתנו. דין ראש השנה שולט על הגוים כפי שהוא שולט על ישראל מעצם מהותו הוא תביעה אוניברסלית. ואדרבה זהו הקושיא שעליו באה התורה לענות, אשרי העם יודעי תרועה שמצאו איזה מענה על שאלת העולם ודרך להלך באור פניו.

הדין במלכות ולא בגבורה

י.

נדבר על כל זה בלשון חכמים. בדרוש שלמעלה חקר הסבא חקירה גדולה מי הוא השופט את העולם בראש השנה. ולכאורה סתר את עצמו בתשובתו אם כן יש להתבונן היטב. שלשה שורשים ישנם להבין בהם את טעם שורש הדין של ראש השנה, והם שלשת הספירות בינה גבורה מלכות. תחילה שקל את הצד כי שורש הדין הוא בעולם הבינה. ואמר כי זה בלתי אפשרי שהיא הדנה את העולם, שכן אם כן לא היתה הבינה עולם החירות עולם השמחה והחיות. ואם כי הוא עצמו הסביר את כל שורש הדין של השביעי בהיותו השביעי

מ.

אין זה אומר כי מה שהוא מעם יודעי תרועה איננו מרגיש את השאלה ואין השופר לו גם ההתעוררות והצעקה מה לך נרדם. אדרבה הם המרגישים ביותר את הקריאה הפשוטה של השופר הקורא להתעורר. אבל שמחתם איננו על כך כי אם על השופר העונה להם ועל ידיעתם לחיות בתרועה זו. ואין התשובה יכולה להיות מין התעלמות מן השאלה או בריחה לתיבה שבו אין שאלות. שכן מה תשובה הוא זו. ואם יאמר אדם אני לא קשה לי על מה באתי לעולם הזה הרי התורה עונה לי לעשות מצוות הלא יבקשו ממנו להסביר או להראות כיצד המצוות הם הדבר שבשבילו בא לעולם ואם איננו מראה זאת הרי אין המצוות מה

הגבורה בעצמותה מכרחת. ומה הטעם. לפי שדין זה הוא חיי שעה והוא מופיע תחת הזמן. ואין הדין שלה נצחי ומתגבר והולך לתמיד כמי המבול הגוברים והולכים. אלא גם אם דינה קשה בהתחלה היא רכה בסופה.

בעם הנוקבא שתחת הזמן

יג.

ההבדל היסודי בין המלכות לגבורה שהמלכות הוא כמו הכעס המורגש בלב האדם. כאשר מישוה עושה לי עוולה ואני כועס עליו אפשר להבחין כמה מדרגות, יש את התביעה השכלית הגורמת לחשוב שבכלל יש לדון על הצדק וכו'. וזהו הבינה, שאם לא היה לי בשכל תביעה של צדק כלל לא היה שום דבר מתחיל אבל תביעה זו היא טובה לגמרי. ואחר שהתבוננתי ואני רואה שאכן ההוא עשה לי רע, הרי אני קובע במידתי ובדעתי כעס כלפיו, ואני סובר שעליו לשלם לי וכו'. וזהו הגבורה בעצמה שהיא הדין שראוי לו ליענש וכדומה. אבל כל זה מעורר בי בסוף בפועל כעס ממשי שהנני מרגיש בליבי וכאשר אני פוגש אותו הרי אני כועס עליו ואיני יכול לדברו לשלום וכו'. כעס זה האחרון הוא זמני מעצם הגדרתו. שכן טבע הלב שאינו נשאר

העליון. אין זה אלא למי שעומד על שורש טעמי הדבר, אבל בוודאי הבנת שורש טעמי הדבר אינו דין כלל.

יא.

אם תאמר הגבורה הוא הדין את העולם. אין זה אפשרי, מן הטעם ההפוך. הבינה אינה שופטת את העולם שכן אין בעצמותה דין אלא חיים. והגבורה אינו שופט את העולם שכן אילו היה שופט את העולם בדין הקשה שלו לא היה אחד נמלט ממנו. כי המידה שהוא הגבורה בפועל כאשר הוא יוצא מתוך מחקר הבינה ועומד בפני עצמו כצד דין, וודאי אין נברא שיכול לעמוד בפניו. ואם הוא השופט אינו שופט אלא רשעים גמורים נחתמים למוות לאלתר. ואי אפשר שיהיה הוא השופט את העולם בתמידות שכן אין בו קלות ורכות כלל ואין העולם יכול לסבול את אש הגבורה שאין לו הפסק אלא מתגבר והולך עד שמכלה הכל.

יב.

אלא מי הוא השופט את העולם, מידת הדין התחתונה הנקראת מידת הדין הרפה ובית דין של מטה שהוא המלכות. והדין הזה הוא עדיין עליון על העולם עצמו וגם כלפיו צריך להיטהר ולשוב. אבל אין הופעתה מכרחת כליון העולם כפי שהופעת

שהם עדיין במריבה ועדיין יש להם טענות זה על זה אינם כועסים בפועל ממש אלא בהתחלה וכעבור זמן יכולים אפילו לחייך זה לזה וכו'. וכל זה לפי שמציאות טבע כעס זה אין לו מקור מעצמו, ואמנם אפשר לפעמים לעוררו שוב ושוב [על דרך משל כמ"ש הרמב"ם תפקיד זכירת עמלק לעורר השנאה במאמרים] אבל גם אלה יתפוגגו בדרך הטבע כסדר כל הרגשה שהיא פגה כעבור זמן.

מז.

ככל החזיון הזה הוא במידות והנהגות שלמעלה. היראות פנים של כעס בנוקבא הוא מעצם מהותו דבר העומד לזמן בלבד. ולפיכך רואים אנחנו בחוש כי אע"פ שהאדם חטא ולא שב מעצם החטא עדיין, מכל מקום כעבור זמן השכינה מראה לו פנים שוחקות. בבחינת חדשים לבקרים רבה אמונתך שכל בוקר מתעורר האדם בלב חדש ונקי אע"פ שלא שב בפועל מכל טעויותיו של אתמול. וכן מצינו פני ילכו והנחותי לך כעבור פנים של זעם, ואין זה תלוי בתשובה ותיקון החטא עצמו. וזה מסוגי הסליחה והחסד ההווים בעולם מעצם טבעו, אע"פ שאינו מוחק את עצם הטענה. אבל הפנים של כעס הולכים להם ומתפוגגים כעבור זמן. ואז אומר מה שהיה היה מכאן ואילך חושבנא.

על מצב אחד לאורך זמן וכעבור זמן בדרך ממילא מתפוגג הכעס הזה.

יד.

וכעס זה התחתון שהוא בבחינת נוקבא שאינו אלא מקבל מן המידה של גבורה בעצמותה. בעצם טבעה מהיותה נוקבא הרי היא נחלשת והולכת. שכן אינה מקבלת אלא מתוך הגבורה ואם לא יביא לה הגבורה התעוררות חדשה לכעוס הרי יעבור זעמו כעבור זמן. [ואמנם ייתכן לפעמים כעס שכל כולו אינו אלא בבחינה הזאת, כמי שכועס מפני שלא שתה מספיק היום או שמישהו עיצבן אותו ולא שיש לו דין ומשפט כלפיו אלא זהו כל כולו כעס תחתון. וכעס כזה עלול להתחיל בדבר פחות ולסיים במריבה גדולה שכן 'שנאה תעורר מדנים'. ובבחינה זו נאמר לפעמים להיפך שדינים דנוקבא רכים בהתחלה ומתגברים לבסוף, אבל כל הכעס הזה כולו אינו כעס עצמי אמיתי].

מז.

ולא עוד אלא אפילו אם לא ישתנה שום דבר מנקודת עצם סיבת הכעס. ועדיין הוא גונב ממני ואני תובע אותו לדין. מכל מקום הכעס התחתון אוזל לו בדרך הטבע כעבור זמן. כאשר אפשר לראות בין אנשים רבים שאע"פ

תמיד למדרגה האחרונה שבו היראות פנים של רצון ופנים של כעס. ומזל הוא שאותו המידה נוחה להתרצות ואינה מבטת אלא על אותו שעה, ואין האדם נידון בפועל בעולם הזה כלפי הדין האמיתי. ומכל מקום כל זה אינו אלא מין בריחה, אכן בריחה לעולם הזה שבו שולטת המלכות. אבל האמת אמת הוא ומה יהא עליה. וכיצד נאמר שעל זה נשמח על זה שאין האמת השמימית שולטת עלינו. יש עוד דרכים עליונות על כך. ונפרט בינתיים שני דרכים הרמוזים בזהר בענין נח ובענין דין ראש השנה.

באין מליין יושר

י"ז.

דרך ראשונה שהיא אולי העליונה מבוארת בענין נח. אם באמת הדין העליון שלט בימי נח והוא מכלה את כל העולם, כיצד ניצל נח עצמו. עצה אחת הוא לומר אע"פ שהיה דין על כל העולם, נח לא היה בעולם. עלותו לתיבה הוא כמו עלותו לעולם עליון נסתר, ובעולם העליון אין דין שנקצב על כל העולם הזה שולט, וממילא הוא ניצל. ונמצא לא התמודד עם הדין הנגזר על כל העולם אלא ברח הימנו לעולם אחר שבו אין הדין שולט. וכפי שהדין בשעת מגיפה ושלטון הדין שיש

[וראה בתניא שכתב בהתבוננות הביטוש שידע שאם חטא כלפי ה' הרי כלפיו אין זמן והרי הוא כועס ומרוחק ממנו כמו בשעת החטא עצמו. וזו אמנם התבוננות שנוגעת לעצם הפגם אבל בבחינת מידת המלכות אין זה אמת כי היא משתנה בשעות וזה שהאדם אינו מרגיש מרוחק לאחר זמן כמו בשעת החטא אמת היא מצידה]

י"ז.

וזהו בחינת מזל שעה גורם, שפירשו שמידת המלכות גורמת את הדין בפועל. וכן אמרו אין האדם נידון אלא לפי מעשיו של אותו שעה. וזה אחד משורשי החסד בהנהגות ימי הדין בתשרי שאנחנו שבים הם ואע"פ שידוע הקב"ה שעתידים לחזור שוב הרי הוא דן את האדם באשר הוא שם ואינו מסתכל על העתיד. ואף על העבר אינו מסתכל כי המלכות שופטת לפי הנוכח באותו זמן ולא לפי עצם הטענות.

יח.

ונמצא זה חסד אחד הוא ואופן אחד של הבנה במה שאנחנו אומרים שמידת הדין הרפה שופטת את העולם ולא מידת הדין הקשה. והוא הכרחי שיהיה כך מעצם המציאות כי שפיטת העולם במובן המעשי הרי הוא מתייחס

לעשות עסק מן האני שלי, יכול אני להתעלם ממנו ולהגיד אין אני. ואם כן על מי יחול הדין. נקודה זו קל להגיד אותה בשטחיות וקשה להסביר אותה באמת ואי אפשר לדעת אותה אלא למי שטעם אותה שאינה ענווה חריפה אבל הוא טעם מתוק של חיים שבו אין האדם עושה את האני שלו לענין מרכזי כ"כ וזה בעצמו הוא סוד השונמית שאומרת בתוך עמי וכו', וזהו הצלה עליונה עצמית מן הדין העליון וזו כניסה אמיתית אל התיבה העליונה ודי בהערה זו.

אש השכינה סובלת אש הגבורה

כא.

דרך שניה שהוא בעומקו אולי הדרך הראשונה אבל היא השפה המבוארת כאן בזוהר ויש לה מילים לבטא אותה. הסבא לא סתם אומר שהדין הוא במלכות כי אין סובל את דין הגבורה ואילו את דין המלכות אפשר לסבול. אבל הוא אומר שאין מי שיסבול את דין הגבורה אלא המלכות עצמה. ומפרש שזהו סוד ה' אלהיך אש אוכלה ואמרו שהוא אש אוכלה אש, ומיהו האש הראשונה האוכלת את האש השניה. אלא האש של השכינה היא אוכלת וסובלת את אש הגבורה.

להסתתר, וכאשר למדנו ממגפת מכת בכורות ואתם אל תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר. היינו אע"פ שמצד דין המשחית הרי הדין חל גם עליך, אבל אתה פשוט מסתתר מפניו. ועומק ההסתער הזה שהוא עולה לעולם נסתר שאינו העולם הזה שהוא עולם הנגלה וממילא אין הדין שולט עליו. ואמנם ענין זה בלבד כפשוטו קשה להולמו שהרי איפכא אמרנו שהדין העליון קשה מן התחתון אם כן מה יעזור לנו עליה אל העליון. וכן שוב אין כאן אלא בריחה ומה תועלת בריחה זו ומה יהא בסופה כיצד נצא מן התיבה לעולם.

כ.

אמת אחת בענין זה הוא כמאמר קדושת לוי באין מליץ יושר, כי מידת האין הוא מליץ יושר אמיתי בעד ישראל. כלומר במקום שיש דינים. ולא סתם במקום שיש דינים אבל בעליה לעולם העליון שבו הדין האמיתי הפרוש על האנושות מצד היותם אנשים עומדים בפני האל, כיצד אפשר להסתתר ולברוח מזה כלל, וכי יש נעלם מפניו. אבל בצד העולם העליון אין בריחה והעלמה כמו שבורחים ונעלמים מן המשחית התחתון. אלא ההעלמה כאן היינו שמתבטל האדם בתוך העלמת האלוהות עצמו. והוא אומר על מי יש דין הלא על האני, ומי אומר שקיים אני. אין אני חייב

כב.

שסוד זה הוא שיש ביטול האני של האדם שהוא העצה של הסתתרות. ויש עוד מדרגה של זיהוי האני של האדם עם אני הויה אלהיכם כלומר כאשר הוא רואה את עצמות האנכי שלו אנכי של השכינה ולא של עצמו הרי בוודאי יש כח בשכינה עצמה לסבול את כל התביעה העליונה של הגבורה והאש נפגש באש סמכוני באשיות.

ואם כן ידענו סוד 'ממך אברח אליך'. כלומר מפחד הגבורה שלך אברח אליך במקום המלכות. ובאותו השכינה שאכן בתוכה גם אפשר לסבול את אש הגבורה והיא המגינה עלינו בהיותה אוכלת את האש העליונה וכאשר אנחנו מסתתרים בתוכה בסוכה ובתיבה בכח זה יכולים אנחנו לסבול את כל הדין העליון הקשה. וייתכן

לצפיה ושמיעה בשיעור הזה

[/https://yitzchoklowy.com/moadim/rosh-hashanah/rh-81-12](https://yitzchoklowy.com/moadim/rosh-hashanah/rh-81-12)

לשמיעת השיעור בקול הלשון: 718-521-5231
3113235112